

Risk Yaklaşımı ile Yoksulluk ve Hemşirelik

Gülây Yılmazel | <https://orcid.org/0000-0002-2487-5464> | gulayyilmazel@hitit.edu.tr

Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, Çorum, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/01x8m3269>

Birsen Altay | <https://orcid.org/0000-0001-5823-1117> | baltay@omu.edu.tr

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, Samsun, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/028k5qw24>

Emre Keleş | <https://orcid.org/0000-0003-4511-1508> | emrekeles@hitit.edu.tr

Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, Çorum, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/01x8m3269>

Öz

Sanayi devrimiyle birlikte daha da belirgin hale gelen yoksulluk, tüm dünyada önemli bir toplumsal sorundur. Yoksulluk mutlak ve göreceli olarak ikiye ayrılmaktadır. Mutlak yoksulluk temel ihtiyaçların karşılanamaması anlamına gelirken, göreceli yoksulluk ise toplumun ortalama refah düzeyinin altında olmasıdır. Yoksulluğun bireysel ve toplumsal olmak üzere iki ana nedeni vardır. Türkiye’de yoksulluğun ortaya çıkmasındaki ana neden ise gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Yoksulluk sadece yoksul bireyleri ilgilendiren bir kavram değildir. Her birey yoksulluktan farklı düzeylerde etkilenir. Ancak en çok etkilenen gruplar ise kadınlar, çocuklar ve yaşlılardır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği başta olmak üzere çalışma hayatında kadınlar kazanılan ücret, mülkiyet sahipliği, farklı toplumsal çevre ve yaşadıkları ev dâhil olmak üzere birçok alanda dezavantajlı konumdadır. Geliri olmadığı için çocukların yoksul sayılmayacağına dair söylemler olmasına rağmen başta aile içerisindeki gelişim dönemi çocuklar olmak üzere çocuklar da yoksulluktan en çok etkilenen gruplardan biridir. Yaşlı bireyler için ise yoksulluk gençlik yıllarına göre fiziksel yetilerin kaybolması ve çalışma gücünün kaybı ile gelirin azalmasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Yoksul bireylerin sağlık bakımlarının sağlanmasında da hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Hemşireler öncelikle yoksulluğa neden olan durumları tanımlayabilmelidir. Aynı zamanda yoksul bireylerin sağlık hizmetlerine ulaşımı noktasında da sorunları tespit edebilmeli ve yardımcı olmalıdır. Yoksulluk ile ortaya çıkan sorunlara karşı baş etme becerilerini, hayatı sürdürme çabalarını ve kaynaklarını desteklemelidir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın, Çocuk, Yaşlı, Hemşirelik

Atıf Bilgisi

Yılmazel, G., Altay, B., Keleş, E. (2024). Risk Yaklaşımı ile Yoksulluk ve Hemşirelik. *Hitit Sağlık Dergisi*, 2, 55-64.

Geliş Tarihi 31.01.2024

Kabul Tarihi 17.02.2024

Yayın Tarihi 15.03.2024

Değerlendirme İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Taraması

Yapıldı – Turnitin

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Poverty with Risk Approach and Nursing

Gülay Yılmazel | <https://orcid.org/0000-0002-2487-5464> | gulayilmazel@hitit.edu.tr

Hitit University, Faculty of Health Sciences, Public Health Nursing, Corum, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/01x8m3269>

Birsen Altay | <https://orcid.org/0000-0001-5823-1117> | baltay@omu.edu.tr

Ondokuz Mayıs University, Faculty of Health Sciences, Public Health Nursing, Samsun, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/028k5qw24>

Emre Keleş | <https://orcid.org/0000-0003-4511-1508> | emrekeles@hitit.edu.tr

Hitit University, Faculty of Health Sciences, Public Health Nursing, Corum, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/01x8m3269>

Abstract

With the advent of the Industrial Revolution, poverty has become even more pronounced, emerging as a significant societal issue worldwide. Poverty is divided into absolute and relative categories. Absolute poverty denotes the inability to meet basic needs, while relative poverty signifies being below the average level of societal well-being. There are two main causes of poverty: individual and societal. In Turkey, the primary reason for the emergence of poverty is the unjust distribution of income. Poverty is not merely a concept relevant to impoverished individuals; it impacts every individual to varying degrees. However, the most affected groups are women, children, and the elderly. Women face disadvantages in various aspects of life, including wage earnings, property ownership, different social environments, and even housing, primarily due to gender inequality in the workforce. Despite claims that children cannot be considered poor because they do not have income, children, especially those in developmental stages within the family, are among the most affected by poverty. For elderly individuals, poverty arises from the loss of physical abilities and a decrease in income due to a decline in working capacity compared to their youth. Nurses play a crucial role in ensuring the healthcare of impoverished individuals. Firstly, nurses must be able to identify the factors causing poverty. Simultaneously, they should be capable of recognizing and addressing the challenges related to impoverished individuals' access to healthcare services, providing assistance when needed. Nurses should also support coping skills, survival efforts, and resources against the problems arising from poverty.

Keywords: Poverty, Female, Child, Elderly, Nursing

Citation

Yılmazel, G., Altay, B., Keles, E. (2024). Poverty with Risk Approach and Nursing. *Hitit Health Journal*, 2, 55-64.

Date of Submission	31.01.2024
Date of Acceptance	17.02.2024
Date of Publication	15.03.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - Ithenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

1. Giriş

Yoksulluk, insanın var olduğu zamanlardan beri varlığını sürdüren bir durumdur. Sanayi devrimiyle birlikte de daha belirgin bir hale gelmiştir (Taşdemir, 2014). Yoksulluk Türkiye'deki önemli toplumsal sorunlardan biridir. Tüm dünyada da gelişmiş, gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin de en önemli sorunları arasında yer almaktadır (Aksan, 2012; Durgun, 2011; Konuk Şener ve Ocakçı, 2014).

Yoksulluk, mutlak yoksulluk ve görel yoksulluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mutlak yoksulluk, bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılamaya yetecek kadar ekonomik güce sahip olmaması, yani yaşamını sürdürmesi için gereken asgari refah düzeyinin yakalanamamasıdır. Görel yoksulluk ise, toplumun ortalama refah düzeyinin altında olmasıdır. Bu bireyler belli bir sınırın altında gelire ve harcama düzeyine sahiptir (Kahraman ve Gül, 2015; Tümkaya, Aybek ve Çelik, 2010). Yapılan bu tanımlardan en temel olanı ise gıda yoksunluğu olan mutlak yoksulluktur (Muammer ve Közleme, 2017).

Yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır. Sadece bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek minimum hayat standartlarına sahip olmaması değil, istihdam, sağlık hizmetleri, barınma, eğitim ve sosyal hayattan mahrum olmak anlamlarında da kullanılmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011; Konuk Şener ve Ocakçı, 2014; Muammer ve Közleme, 2017; Taş ve Özcan, 2012). Günlük kişi başı bir dolar kazanç “uluslararası yoksulluk sınırı” ve beslenme için gerekli olan en az kalori ve temel gereksinimlerin karşılanmaması “temel gereksinim yoksulluğu” olarak da ifade edilmektedir. Bu tür tanımlar az gelişmiş ülkeler için kullanılmakla birlikte, bir dolar gibi bir ölçüte dayandırılması da çokça eleştirilen bir durumdur (Begum, Deng ve Gustafsson, 2012; Konuk Şener ve Ocakçı, 2014). Yoksulluk sadece yoksulları ilgilendiren bir kavram değildir. Yoksul bireyler sosyal olarak dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bu durumun sonucu olarak toplumun barış ve huzurunun büyük bir tehdit altına girmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla suçun ve şiddetin artması açısından bir risk faktörü olması sebebiyle tüm toplumu ilgilendirmektedir (Öğülmüş, 2011).

Bireysel ve toplumsal olmak üzere yoksulluğun nedenleri ikiye ayrılmaktadır. Bireysel nedenleri; sağlık sorunları, işsizlik, engellilik, psikolojik sorunlar, geniş aileye sahip olmak, etnik ayrımcılık, düşük eğitim düzeyine sahip olmak ve eşin ölmesi gibi durumlardır (Boyacı, 2023; Daşlı, 2018). Toplumsal nedenler ise; ekonomik krizler, iş bulma olanaklarının yetersiz olması, göç ile birlikte kentlerin kalabalık bir hal almasıyla düşük yaşam standartlarına sahip olunması ve iş gücüne talebin azalması gibi durumlardır (Turan ve Beşirli, 2008). Türkiye'de de yoksulluğun ortaya çıkmasındaki en önemli neden ise adaletsiz gelir dağılımıdır. Milli gelirin büyük bir kısmının sayıca az bir nüfus tarafından paylaşılması bu durumun ortaya çıkmasının nedenidir (Taşdemir, 2014). Yoksulluk toplumu etkileyen en önemli sorun olmasının yanı sıra göçmenler, kadınlar, yaşlılar ve çocuklar bu sorundan en fazla etkilenen grubu oluşturmaktadır (Kahraman ve Gül, 2015; Konuk Şener ve Ocakçı, 2014).

1.1. Yoksulluk ve Kadın

İlk olarak “yoksulluğun kadınlaşması” kavramı 1978 yılında Diane Pearce tarafından zamanın koşulları çerçevesinde yoksulların büyük bir çoğunluğunu kadınların oluşturması ve aynı zamanda kadınların işgücüne katılımlarının artmasına rağmen yine de kadınların ekonomik güçlerinin daha kötü hale gelmesini nitelemek amacıyla kullanılmıştır (Pearce, 1978). Pearce’nin yapmış olduğu tanımlamadan sonra yapılan çalışmalar yoksullar içerisindeki kadınların oranının erkeklerden daha fazla olduğunu ve yoksulluğun kadınlar ve erkekler açısından farklı biçimlerde yaşandığını ortaya koymuştur (Gerşil, 2015).

“Yoksulluğun Kadınlaşması” ifadesi 1995 yılında 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı’nda da yer almıştır. Dolayısıyla yoksulluğun kadınlaşması ifadesi ilk olarak Amerika’daki kadınlar üzerine yapılan çalışmalardan ortaya çıkmış ve daha sonra küresel bir ifade olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca aile yapısının farklılaşması, boşanmaların artması, evlilik dışı çocuk sahibi olma durumunun artması ve çocukların bakımının kadınlar tarafından sağlanıyor olması gibi durumlar kadının yoksullaşmasını açıklamak amacıyla kullanılmıştır (Gerşil, 2015; Şener, 2012).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği başta olmak üzere çalışma hayatında kadınlar kazanılan ücret, mülkiyet sahipliği, farklı toplumsal çevre ve yaşadıkları ev dâhil olmak üzere birçok alanda dezavantajlı konumdadır. Kadınların düşük eğitim seviyesine sahip olması bazı kaynaklardan mahrum olmasına aynı zamanda zor şartlar altında da çalışmak zorunda kalmasına neden olmaktadır. Çalışan kadınların da yaşadığı sorunlar ise kayıt dışı ve sosyal güvencesiz çalışmadır. Kadınların erkeklere kıyasla eğitim seviyelerinin düşüklüğü, ticaret hakkında daha düşük bilgi sahibi olmaları ve daha fazla ev içi sorumluluk almaları çalışma hayatında yer almalarını da etkilemektedir (Ersoy ve Şengül, 2002; Gerşil, 2015).

Kadınların yoksulluğunu sadece ekonomik olarak ele almak doğru olmayacaktır. Sosyal ve psikolojik boyutlar da son derece önemlidir. Toplumsal cinsiyet algısının yoğun olarak görüldüğü toplumlarda kadının görevi eşinin ve çocukların bakımındır. Kadınların yoksulluğu aynı zamanda çocukların yoksulluğunu da beraberinde getirmektedir. Böyle toplumlarda kadının yoksulluğu gelecek nesillere de aktarılmaktadır. Ayrıca kadınlar geleneksel toplumlarda eşlerine daha bağımlı hale gelmekte, kendi hayatları ile ilgili durumlarda bile bireysel olarak karar alamamakta, rol çatışmaları yaşamakta ve yoksulluğa bağlı olarak daha fazla hastalanmaktadırlar (Gerşil, 2015; Taşdemir, 2014).

1.2. Yoksulluk ve Çocuk

Yoksulluk durumundan aile içerisinde en fazla etkilenenler büyüme ve gelişme çağında olan ve ailenin en küçük üyelerini oluşturan çocuklardır. Çocukların gelirinin olmaması nedeniyle her ne kadar bazıları tarafından yoksul sayılmayacağı söylene de çocukların yoksulluğu en önemli sorunlardandır (Cousins, 2013; Durgun, 2011; Konuk Şener ve Ocağcı, 2014). Günümüzde en zengin 40 ülkede bile dünyaya gelen her beş çocuktan biri yoksulluk içerisinde yaşamaktadır (UNICEF, 2023). Yoksulluğun artmasıyla birlikte ailede paylaşılan gıdalarda azalma olur, dolayısıyla bu

durumdan da en fazla etkilenen anne ve bebekler olur. Yoksulluk durumu gelecek nesillere aktarılarak kısır bir döngü ortaya çıkar. Bu nedenle yoksullukla mücadele edilmesi noktasında çocuklardan başlamak daha doğru olacaktır (Durgun, 2011; Konuk Şener ve Ocakçı, 2014).

Gelişme çağındaki çocukların beyinleri yoksulluğun etkisiyle birlikte kronik açlık, demir eksikliği ve olumsuz çevre koşulları gibi faktörlerden etkilenebilmektedir. Uzunca bir süre demir eksikliği olan çocukların zihinsel gelişimleri de olumsuz olarak etkilenebilmektedir (Babacan, 2021). Bu durumda da çocukta hafif düzeyde zihinsel gerilik de ortaya çıkabilir. Yoksul çocukların diğer çocuklara göre, öğrenme kapasitelerinde azalma olduğu, algılama fonksiyonlarının ve okul başarısının daha düşük olduğu gözlenmektedir. Aynı zamanda dil gelişimi açısından da kıyaslandığında yoksul çocuklar daha fazla risk altında oldukları belirtilmektedir (Dashiff, Dimicco, Myers ve Sheppard, 2009; Taşdemir, 2014).

Yoksul ailelerin çocukları sosyo-ekonomik seviyesi daha yüksek olan ailelerin çocuklarına özenmektedirler. Daha üst sınıfa yükselmeye çalışmaları da çocukların suça yönelme olasılığını da artırmaktadır. Yoksullukla birlikte aile içerisinde çocuklar istismar ve ihmale de uğrayabilmektedir (Özmen, Erbay Dünder ve Çetinkaya, 2008). Yapılan çalışmalar da yoksulluk ile çocuk suçluluğu arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca bu bireylerde anksiyete ve antisosyal davranışların da daha fazla görüldüğü belirtilmektedir (Özmen ve diğerleri, 2008; Taşdemir, 2014; Tümekaya ve diğerleri, 2010).

Yoksulluğun çocuklar üzerindeki en sık görülen olumsuz durum beslenme yetersizliğidir. Gıda alımında yetersizlik, yoksulluğa bağlı yaşanan ev içi stres, annede kronik yorgunluğun olması sebebiyle anne sütünün erken kesilmesi, aynı zamanda annenin yetersiz beslenmesi ve düşük doğum ağırlık bebeklerin dünyaya gelmesi yoksulluk nedeniyle ortaya çıkan ve çocukların beslenme yetersizliğinin temel belirleyicisi olan durumlardır. Yeterli düzeyde beslenememek çocukların bedensel ve zihinsel gelişimleri olumsuz olarak etkilemektedir. Engellilerin, gelişme geriliği olanların ve kronik hastalığa sahip olanların büyük çoğunluğunu yoksul çocuklar oluşturmaktadır (Anthony, King ve Austin, 2011; Durgun, 2011; Konuk Şener ve Ocakçı, 2014; UNICEF, 2011).

Çocuklarda yeterli ve dengeli beslenme ne kadar önemliyse, temel ihtiyaç olan güvenli ve sağlam bir konutta yaşaması da o kadar önemlidir. Yoksul çocuklar elverişsiz ve kalabalık konutlarda yaşamakta, su ve sanitasyon olanaklarından yeterince yararlanamamaktadır. Bu durum ise çocukların sağlığını olumsuz etkilemektedir. Hatta bazı çocuklar yaşamak için konut bulamayıp sokakta yaşamaktadır. Yaşam koşullarının yetersiz olması, çocuk hakları açısından en sık görülen ihlallerden birisi olmakla birlikte, her yıl çok sayıda çocuk bu sebepten dolayı hayatını kaybetmektedir. Hayatını kaybeden çocukların çoğunluğunu ise beş yaş altı çocuklar oluşturmaktadır (Anthony ve diğerleri, 2011; Konuk Şener ve Ocakçı, 2014; UNICEF, 2011; UNICEF, 2012).

Yoksul çocukları etkileyen olumsuz durumlardan bir tanesi de çocuk işçiliğidir. Çocukların

sokaklarda veya mevsimlik tarım işçisi olarak çalışması çocuk işçiliğinin Türkiye’de görülen biçimlerindedir (Çöpoğlu, 2018). Çocuk işçiliğiyle birlikte çocuklar eğitimlerine devam edemezler, aynı zamanda kazalara daha açık hale gelme, şiddete eğilimlerinde artma ve suça karışma gibi risklerle de karşı karşıya kalmaktadırlar (UNICEF, 2011; UNICEF, 2012). Çocuk işçiliğinin ortaya çıkmasında yoksulluğun neden olduğu kadar yasa ve denetimlerdeki boşluklar da etkili olmaktadır. Yoksul aileler, evin geçimine katkı sağlamasını bekleyerek erken yaşlarda çocuklara sorumluluklar yüklemektedirler. Böyle bir durumda çocuklar aile için bir sermaye olarak görülmektedir (Durgun, 2011; Konuk Şener ve Ocağcı, 2014; UNICEF, 2011; Zuberi, 2012).

Yoksul çocukların yaşamış olduğu olumsuz durumlardan bir tanesi de kendilerine rol model alabilecekleri kişilerin olmaması ve suçun olduğu ortamlarda yaşamak zorunda kalmalarıdır. Çocukların böyle bir ortamda bulunuyor olması da riskli davranışlarda bulunma ihtimallerini artırmaktadır (Zuberi, 2012). Dolayısıyla çocuklar zayıflıkları nedeniyle suç ve şiddet karşısında da savunmasızlardır. Şiddet durumunda çocuklar bazen hedef, bazen katılımcı, bazen ise tanık olarak bulunmaktadır (Konuk Şener ve Ocağcı, 2014; Zuberi, 2012).

1.3. Yoksulluk ve Yaşlı Bireyler

Günümüz şartlarında bilim ve teknolojinin ilerlemesi ile birlikte yaşam koşulları daha iyi hale gelmiştir. Aynı şekilde tıbbın da ilerlemesiyle birlikte doğumda beklenen yaşam sürelerinde de artış olmuştur (TÜİK, 2023). Yaşam süresinin artmasının yanı sıra doğum oranlarında da azalmalar görülmektedir. Dolayısıyla toplumdaki 65 yaş ve üzerin bireylerin oranının artmasına neden olmaktadır. Yaşam süresinin ve kalitesinin artması aynı zamanda yaşlı bireylerin sorunlarının artmasını da beraberinde getirmektedir (Arpacı,2009; Karadeniz ve Öztepe, 2013; Tufan ve diğerleri, 2019).

Yaşlılık dönemi, gençlik dönemine kıyasla daha fazla risk faktörüyle karşı karşıya kaldığı bir evredir. Yaşlılık dönemindeki bireyler daha önceki dönemlerine oranla fiziksel yetilerin kaybetmektedir. Çalışma gücünü kaybetmesiyle birlikte gelir kaybı ve bunun sonucunda yoksulluk ortaya çıkmaktadır. Yoksulluğun ortaya çıkmasında etkili olan birçok etmen vardır fakat en çok etkili bulunanlar ise sosyal güvenlik sistemindeki eksiklikler ve gelir dağılımındaki adaletsizliklerdir. Yaşlıların emekli maaşlarının düşük olması ve kayıt dışı çalışmak zorunda kalmaları da yoksulluğun boyutunu da önemli ölçüde etkilemektedir (Karadeniz ve Öztepe, 2013; Muammer ve Közleme, 2017).

Yaşlı bireyler geçmişte sosyal güvencelerinin olmaması nedeniyle geniş aile içerisinde yaşamlarını sürdürmekteydi. Geniş aile içerisinde yer alan yaşlılar yoksul olsalar bile bu durum gizli yoksulluk olarak görülmekteydi. Ancak toplumdaki geleneksel geniş aile yapısının değişerek çekirdek aile halini alması ve kadının çalışma hayatında katılmasıyla birlikte özellikle kentte yaşayan yaşlı bireylerin sorunları artmaktadır. Özellikle toplum yapısındaki geleneksel anlayıştaki değişimle birlikte yaşlıların bakımı bir külfet olarak görülmekte ve bakımları devletten beklenmektedir. Kırsal

bölgelerde yaşayan yaşlılar artık tarımla ilgilenemediği için ihtiyaçlarını satın almak zorunda kalmaktadırlar. Gizli olan yoksulluk böyle bir durumda açığa çıkmaktadır. Bunun sonucunda da kırsal alanda yaşayan yaşlılar yoksulluktan oldukça etkilenmektedir (Muammer ve Közleme, 2017; Taşdemir, 2014).

Yaşlı bireyler yetersiz olan gelir durumlarını artırmak amacıyla çalışmak istediklerinde sağlık durumları buna engel olmaktadır. Yaşlı bireylerin çalışmasına engel olan bir başka durum ise, yaşlıların değişen ve gelişen teknolojiye ayak uyduramamasıdır. Ayrıca toplum içerisinde çok sayıda işsiz ve genç bir kesim bulunmaktadır. Dolayısıyla yaşlı bireylerin yoksullaşmasına neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Yoksulluk ile birlikte yaşlılarda yetersiz beslenme, kötü yaşam koşulları, demans ve Alzheimer gibi hastalıklar, depresyon ve intihar düşünceleri gibi durumlar sıkça görülmektedir (Taşdemir, 2014; Wahlbeck ve Makinen, 2008).

1.4. Hemşirelik Yaklaşımı

Yoksul bireylerin bakımlarının sağlanmasında, sağlıklarının korunmasında ve geliştirilmesinde hemşirelere önemli rol ve görevler düşmektedir. Hemşireler mesleklerini icra ederken sıkça çocuk, aile ve yaşlı ile birlikte olabildikleri için yoksulluk konusunda da önemli görevler üstlenirler. Çocukluk döneminde ortaya çıkan sağlık problemlerinin büyük çoğunluğu aslında önlenabilir sorunlardır. Yoksul çocuklar da risk grubunu oluşmakla birlikte verilen danışmanlık ve eğitim hizmeti içerisinde aileler de dâhil edilmelidir. Dolayısıyla koruyucu sağlık hizmeti anlayışıyla birlikte hemşireler, eğitim seviyelerinin düşük olması ihtimalini göz önünde bulundurarak gözlem ve görüşmeler yaparak gereksinim duydukları konular hakkında eğitim ve danışmanlık hizmeti vermelidir. Verilen eğitim ve danışmanlık hizmeti içerisinde beslenme, hijyen, bağışıklama, madde bağımlılığının zararları ve çocukluk çağında sık görülen hastalık konularına yer verilmesi çocukların birçok hastalık ve ölümden korunmasına yardımcı olacaktır. Yoksul çocuklar eğitimden ve sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanamamaktadır. Hatta toplumdaki diğer çocuklar tarafından da dışlanmaktadır. Böyle bir durumda hemşireler yoksul çocukları belirleyerek savunucu rolünü üstlenmelidir (Aksan, 2012; Törüner ve Büyükgönenç, 2012). Ayrıca yapılan epidemiyolojik çalışmalar artırılmalı, aynı zamanda okul hemşireleri, rehberlik uzmanları ve sosyal çalışmacılar ile birlikte multidisipliner bir yaklaşım sağlanmalıdır (Gürarlan Baş ve Karataş, 2013; Kaya ve Şahin, 2013; Koyun, Taşkın ve Terzioğlu, 2011; Törüner ve Büyükgönenç, 2012).

Yoksul bireylerin toplumda şiddet durumuna tanık, hedef veya katılımcı olmaları nedeniyle daha çok aile içi şiddete maruz kalma ve şiddet davranışı gösterme ihtimali vardır. Bireyin aile içinde şiddete tanık olması, ilerleyen zamanlarda da şiddet davranışı göstermesi açısından bir etken olduğu düşünülmektedir. Toplum açısından da son derece önemli olan aile içi şiddetin ortaya çıkarılmasında ve bu durumun engellenmesinde hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Aileleri doğrudan gözlemleyebilme şansları bulunan hemşirelerin, anne ve babaların bu konuda eğitilmesinde, bilinç ve duyarlılık geliştirme çabalarında yer almaları ile şiddetin azaltılması

konusunda rol oynayabilmektedir (Taşdemir, 2014; Yılmaz, 2012).

Yoksulluk sadece bir kadın sorunu değildir, fakat yoksulluğun olması kadınların yaşamları ve sağlıkları üzerine etkileri daha derinden olmaktadır. Hemşirelerin yoksul kadınların ihtiyaçlarının karşılanmasında, sağlığının korunması ve geliştirilmesinde önemli rol ve sorumlulukları vardır. Hemşireler, yoksulluğun neden olduğu sağlık sorunlarını tanımlayabilmeli, sorunun ortaya çıkmasında etkili olan nedenin farkında olmalı, sağlık hizmetlerine ulaşım konusunda bireylere yardımcı olmalı, baş etme becerilerini, hayatını sürdürme çabalarını ve kaynaklarını desteklemeli, birey ve aile için savunucu roller üstlenmelidir. Hatta uygun kaynakların kullanımı konusunda kadınlara rehberlik etmeli, multidisipliner bir anlayış ile birlikte üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir. Ayrıca hemşireler kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesi amacıyla beslenme, gebelik, genital hijyen ve enfeksiyon konularında eğitim ve danışmanlık hizmeti vererek olumlu sağlık davranışlarının geliştirilmesini sağlamalıdır. Aynı zamanda hemşirelere yoksulluk ve açlıkla mücadele noktasında yoksul aileleri ziyaret etmek ve hayır kurumları tarafından yardımların doğru ailelere ulaştığından emin olmak gibi görevler düşmektedir (Moroğlu, 2011; Yakıt ve Coşkun, 2013).

2. Sonuç

Sonuç olarak yoksulluğun insan sağlığı üzerine olumsuz etkileri bulunmaktadır. Yoksulluk açısından kadınlar, yaşlılar ve çocuklar gibi bazı kişiler risk gruplarını oluşturmaktadır. Bu noktada bu bireylerin sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından hemşirelere önemli rol ve sorumluluklar düşmektedir. Hemşireler görevlerini yerine getirirken öncelikle bu risk gruplarının farkında olmalı, risk grubu içerisindeki kişileri belirlemeli ve bu faktörlerin insan sağlığını nasıl etkilediği üzerine bilgi sahibi olmalıdır. Ayrıca hemşireler rollerini yerine getirirken bu faktörleri göz önünde bulundurmalı ve sunmuş olduğu bakım hizmetini bu faktörlere göre de uyarlamalıdır.

Kaynaklar

- Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve yoksulluk kültürünün toplumsal görünüşleri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27, 9-19
- Anthony, E.K., King, B. ve Austin, M.J. (2011). Reducing child poverty by promoting child well-being: Identifying best practices in a time of great need. Children and Youth Services Review, 33, 1999-2009.
- Arpacı, F. (2009). Yaşlıya bakan kadınların bakım yüklerinin incelenmesi. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 2(1), 61-72.
- Arpacıoğlu, Ö. & Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluğun analizi. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(2), 60-76.
- Babacan, A. (2021). Çocuklarda demir eksikliği anemisi. MAS Journal of Applied Sciences, 6(4), 1077-1083.
- Boyacı, E. (2023). Geçici koruma statüsündeki atık toplayıcısı bireyler ve yoksulluk. Bozok Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 95-103.
- Begum, S.S., Deng, Q. ve Gustafsson, B. (2012). Economic growth and child poverty reduction in Bangladesh and China. Journal of Asian Economics, 23, 73-85.
- Cousins, L.H. (2013). Deservingness, children in poverty, and collective well being. Children and Youth Services Review, 35, 1252-1259
- Çöpoğlu, M. (2018). Türkiye’de çocuk işçiliği. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (14), 357-398.
- Dashiff, C., Dimicco, W., Myers, B. ve Sheppard, K. (2009). Poverty and Adolescent Mental Health. Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing, 22(1), 23-32.
- Daşlı, Y. (2018). Yoksullukla mücadelede yeni bir yaklaşım: İşlevsel yoksulluk. Electronic Turkish Studies, 13(26).
- Durgun, Ö. (2011). Türkiye’de yoksulluk ve çocuk yoksulluğu üzerine bir inceleme. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 6(1), 143-154.
- Ersoy, M., & Şengül, T. (2002). Kente Göç ve Yoksulluk: Diyarbakır Örneği. ODTÜ Yayınları, Ankara.
- Gerşil, G. (2015). Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu. Journal of Management & Economics, 22(1), 159-181
- Gürarlan Baş, N. & Karataş, B. (2013). Yoksulluğun 1-4 yaş grubu çocuklarda hastalanma sıklığı üzerine etkileri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 16(3), 141-147.
- Kahraman, F., & Gül, S. S. (2015). Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu: Gaziantep Üzerine Bir Araştırma. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1), 339-366.
- Karadeniz, O., & Öztepe, N. D. (2013). Türkiye’de Yaşlı Yoksulluğu. Çalışma ve Toplum, 38(3), 77-102
- Kaya, Y. & Şahin, N. (2013). Kadınlarda madde kullanımı ve hemşirenin rolü. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 10(1), 3-7.
- Konuk Şener, D., & Ocakçı, A. F. (2014). Yoksulluğun çocuk sağlığı üzerine çok boyutlu etkileri. Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 13(1), 57-68
- Koyun, A., Taşkın, L. & Terzioğlu, F. (2011). Yaşam dönemlerine göre kadın sağlığı ve ruhsal işlevler: Hemşirelik yaklaşımlarının değerlendirilmesi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1), 67-99.
- Moroğlu, N. (2011), “Yoksulluk – Yolsuzluk – Kadın” Kadın ve Yoksulluk (Ed. N. Moroğlu), İstanbul: CM Basım Yayın, s.37-40
- Muammer, A. & Közleme, O. (2017). Yaşlı yoksulluğu. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 197-208.

- Öğülmüş, S. (2011). Sosyal yardım algısı ve yoksulluk kültürü. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 26(26), 83-96.
- Özmen, D., Erbay Dünder, P. ve Çetinkaya, A.Ç. (2008). Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk ve Umutsuzluk Düzeyini Etkileyen Etkenler. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 9, 8-15.
- Pearce, D. (1978). The Feminization of Poverty: Women, Work and Welfare. Urban & Social Change Review, 11(1), 28-36.
- Şener, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. Mülkiye Dergisi. 36(4), 51-67
- Taş, H.Y. & Özcan, S. (2012). Türkiye’de ve Dünya’da yoksulluk üzerine bir araştırma. International Conference on Eurasian Economies, 423-430
- Taşdemir, G. (2014). Yoksulluğun ruh sağlığı üzerine etkileri. Journal of Human Sciences, 11(2), 74-88.
- Törüner, E.K. & Büyükgönenç, L. (2012). Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları. Göktuğ Yayıncılık, Ankara.
- Tufan, İ., Kılavuz, A., Özgür, Ö., Ayan, F.S., Gürdal, F.Y., & Engin, B. (2019). Türkiye’de Gerontoloji Atlası: Yaşlı Yoksulluğu ve Yalnızlık Üzerine Bulgular. Geriatrik Bilimler Dergisi, 2(1), 1-7.
- Tümkiye, S., Aybek, B. ve Çelik M. (2010). Yoksul Ailelerden Gelen Ergenlerde Psiko-sosyal Bir Olgu Olarak Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), 970-984.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). Hayat Tabloları, 2018-2020. Sayı: 37226, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tabloları-2018-2020-37226>
- UNICEF. (2011). Türkiye’de Çocukların Durumu Raporu: Yoksul Çocuklar. Erişim adresi: <https://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/egitim/032.pdf>
- UNICEF. (2012). Dünya Çocuklarının Durumu: Kentsel Bir Dünyada Çocuklar. Erişim Adresi: <http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/State-of-The-World%E2%80%99s-Children-2012-Children-in-an-Urban-World-1.pdf>
- UNICEF. (2023). Report card 18: Child poverty in the midst of wealth. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/press-releases/more-1-5-children-live-poverty-40-worlds-richest-countries#:~:text=France%2C%20Iceland%2C%20Norway%2C%20Switzerland,to%20UNICEF's%20latest%20Report%20Card>
- Wahlbeck, K. & Makinen, M. (2008). Prevention of Depression and Suicide, Mental Health in Older People, Consensus Paper, Jane-Llopis E ve Gabilondo A (Eds), European Communities, Luxembourg, 3-21.
- Yakit, E., & Coşkun, A. (2013). Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu ve Hemşirenin Rolü. Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD), 10(2), 30-37.
- Yılmaz, E. (2012). Yaşam Kalitesi Temelinde Toplumsal Şiddet, Göç ve Yoksulluğun İncelenmesi. Konya İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı Projesi, s. 25.
- Zuberi, A. (2012). Neighborhood poverty and children’s exposure to danger: Examining gender differences in impacts of the Moving to Opportunity experiment. Social Science Research, 41, 788-801.